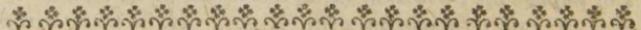

plerosque; opus est defensione nonnumquam etiam di-
riori, propterea quod eiusmodi impugnatori et aduersario
ob auctoritatem suam, qua multum valet penes plerosque,
creditur: atque ita non modo fama et fortuna in discri-
men adducitur, sed veritas quoque ipsa opprimitur haud
raro. Contra homines autem, quorum ignorantia et con-
uiciandi libido omnibus iam perspecta est, non magis est
necessaria defensio, quam contra conuicia, quibus te praet-
ereuntem petit furiosus aut summe ebriosus. VI. Si quam
denique contra consequentarios omnesque eos, qui argumento ab
inuidia ducto utuntur (§. 513.), defensionem suscipis; horum
hominum malitiam ei nocendi studium aliis ostendas, tuamque
potius commiserationem, quam iram et indignationem ipsis signi-
fices. Sic vicit abibis veritasque nihilominus stabit inconcussa.

§. 518. Eiusmodi scripta, quibus continentur
defensiones aduersus imputationes errorum, dicun-
tur *apologetica*. Scripta polemica dicuntur, quibus
errores refutantur aliorumque sententiae impu-
gnatae defenduntur. Dicuntur alias quoque *scripta*
eristica, quorum numerus minui potius deberet,
quam augeri.

CAPUT X.

DE

MODO DISPUTANDI.

§. 519.

DISPUTATIO est mutua propositionis alicuius
impugnatio et defensio coram instituta.

§. 520. Illum, qui thesin sive propositionem, ad
disputandum propositam, impugnat, dicimus *Opponen-
tem*. Qui vero thesin contra impugnationem defen-
dit,

dit, dicitur *Respondens*. Qui autem partes respondentis tuerit, illique, sicuti haeserit, tulerit suppicias, dicitur *Praeses*.

§. 521. Ad disputantes requiruntur generatim sequentia.

α) *Qui disputare de argumento aliquo volunt, argumentum, de quo disputatur, probe intelligent.* β) *Linguam item, qua disputare debent, calleant, et praesentis semper sint animi.*
 γ) *Disputaturi vacui sint ab affectibus turbulentis, ira praesertim et inuidia, ut ne videantur altercari magis, quam disputare.*

§. 522. *Qui disputant, debent semper in terminis contradictoriis versari.* Demonstr. Cum disputantium alter propositionem, ad disputandum propositam, impugnet (§. 519.), adeoque pro falsa habeat (§. 520.), alter vero eamdem defendat (§. 519.), adeoque pro vera habeat (§. 515.): consequens est, ut disputantium alier debeat thesin simul negare, alier affirmare. Quicumque eamdem thesin simul affirment et negant, dicuntur sibi contradicere (*per defin. contradict.*). E. qui disputant, debent sibi semper contradicere, siue, quod idem est, disputantes semper in terminis contradictoriis versentur.

§. 523. Fluunt hinc tres propositiones tamquam consectaria.

I. Hinc paret disputantes conuenire debere in notionibus subiecti et praedicati, quia ad omnem contradictionem requiritur idem subiectum (§. 232.). II. Exinde porro perspicuum est, opponenter debere propositionem, quam impugnat, ante rite explicare, eiusque subiectum et praedicatum distincte euoluere, ut ita intelligi queat, num in subiecto conueniant. Hoc ipso dicitur opponens statum controversiae formare (§. 505.). III. Hinc denique intelligis, peropus esse, ut opponens, si verborum sensus non est manifestus, ex respondente theseos sensum

sum et verborum explicationem postulet, ne in logomachias incident disputantes, adeoque de lana caprina disputetur.

§. 524. Si inter disputantes de sensu verborum conuenerit; tum opponens, qui thesin impugnat siue pro falsa habet (§. 520.), sententiam, thesi, ad disputandum propositae, contrariam, proberet. Quare

I. Opponens argumenta proferat modeste et ordine, quod eius fieri potest, syllogistico, ut ipsius mens et nervus probandi ita eo melius perspiciat. II. Si ratiocinatio opponentis syllogistica fuerit eiusmodi, ut eiusdem conclusio thesi respondentis immediate et e diametro sit opposita; tum opponens praemissa, si adhuc lucem requirunt, et earundem probatio a respondentे postulatur, nouis semper syllogismis tamdiu corroboret, donec ad principia certa et indubia peruentum fuerit. III. Caveat praeterea sibi opponens ab omnibus cauillationibus sophisticis et iniuriis, quia hoc modo conuictio non obtinetur (§. 495.), sed rixae cyclopiae inde oriuntur. IV. Cum respondens ad argumentationem opponentis responderit: tum opponens, ad singula respondentis verba et distinctiones attendendo, nouas formet exceptiones, in primisque notionum allatarum explicationem a respondentе sibi expetat. V. Opponens semper videat, num respondentem ex suis assertionibus erroris conuincere et refutare, adeoque proprio iugulare gladio possit. Vnde oritur disputatio καὶ αὐθεντος. Haec sunt fere opponentium officia. Plures cautiones, circa legitimam oppositionem obseruandas in scholis nostris adferemus.

§. 525. Argumento ab opponente prolato, tum respondens sequentia obseruet:

I. Respondens integrum syllogisimum, prout ab opponente fuit prolatus, repetat, ut pateat, num opponentis mentem et sensum perceperit. Quo in casu dicitur respondens argumentum assumere. II. Assumto arguento, porro respondens dispiciat de omnibus propositionibus, num debito gatideant robore. Quarum si vna alteraque videatur dubia, expetat sibi probationem eiusdem. III. Probatione dubiac propositionis ab opponente prolata, infringatur respondendo nervus argumenti.

§. 526. Respondens itaque respondeat, ita, vt

a) de forma syllogismi dispiciat, num ratiocinatio regulis syllogisticis sit conformis. *b)* Respondeatur ad materiam, ita quidem, vt respondens vel concedat totum argumentum, si scilicet illud ipsum non contra thesin esse, apparuerit; vel argumentum opponentis infringat per instantiam, qua per exemplum contrarium prolatum demonstratur, enunciationem opponentis non esse vniuersalem; vel per inversionem et reversionem; vel denique per distinctionem et limitationem. De singulis his respondendi modis plura adferam in lectionibus, et cautiones subiungam in eorum usum, quibus nonnumquam, cum respondendum est, lingua obmutescit.

§. 527. Disputandi methodi variae sunt, quibus tamen omnibus methodus syllogistica merito praefertur. Demonstr. In syllogistica methodo per ratiocinia omnes propositiones speciatim ita recensentur, vt et opponens argumento suo, syllogistice proposito, fortius addere robur et respondens fontes errorum, ab opponente prolatorum, felicius detergere queat. Ut adeo commodissima merito disputandi methodus fit illa, qua per syllogismos propositiones vel impugnamus, vel refutamus.

Disputatur nonnumquam per quaestiones et responsiones, quae methodus dicitur erotematica, item socratica. Nonnumquam vero in disputando apagogice proceditur, ita, vt opponens respondentem et respondens opponentem ad absurdum deducat, quae methodus vocatur megarica. Cur vero illa dicatur socratica, haec megarica, coram ostendetur, simulque artes quaedam disputantium sophisticas deteguntur.

§. 528. Finis disputationis varius esse potest. Sunt, qui disputant, vt facilitatem loquendi ingenique cele-

ritatem acquirant. Alii disputant ostentationis gratia, alii ob aliam caussam.

Veritatis autem inquisitio deberet esse disputationis princeps finis, qui tamen raro obtinetur, idque non tam ob disputationum, quam ob disputationis vitium. Conf. HANSCHII *Idea boni disputationis*, Francof. 1722. in 4to. Item SCHNEIDER. in *Processu disputandi*, Halae 1718.

Disputatum recentiori tempore memini, num disputationes quoque possint idiomate germanico institui? Negarunt id nonnulli, veriti, ne ita linguae latinae contemtione inualecente, barbaries pedetentim obrepat. Defendit vero PETER AHLWARDT in peculiari dissert. teutonica, von dem vorzüglichsten Nutzen der in deutscher Sprache angestellten academischen Streithandlungen, habita Gryphisw. 1753. Crediderim ego, posse disputationi Hebraice, Vespice, Arabice, et Teutonice quoque, quia verba sunt signa conceptum arbitria (§. 124.). Sed, consultius esse insimul arbitror, latinam linguam, eruditorum nimirum vernaculam in disputando retinere, quam, ea negle.

Et, noui quid sine ratione moliri.

